

Spoštovane razstavljalke in razstavljavci, drage gostje in cenjeni gosti,

Ljubljanski knezoškof Anton Bonaventura Jeglič je leta 1901 ustanovil Škofove zavode z namenom, da postanejo središče kakovostne vzgoje in izobraževanja katoliške mladine. V zavodih naj bi gojenci pridobili široka klasična, humanistična in naravoslovna znanja ter hkrati rasli v krščanski zrelosti in narodni zavesti. Zamisel se je marsikomu zdela kot visoko leteče sanje. Toda škofu Jegliču in njegovim sodelavcem je uspelo, da je leta 1913 prva generacija gojencev opravila celotno maturo v slovenskem jeziku. Toda že naslednje leto je zgodovina zavoda zaznamovala bridka izkušnja prve svetovne vojne. Prostori zavoda so postali bolnišnica za vojne ranjence.

Po vzpostavitvi Kraljevine Jugoslavije je zavod lahko nadaljeval s svojim prvotnim poslanstvom. Zavod so napolnile nove generacije fantov, ki so želeli pridobiti dobro izobrazbo in plemenit značaj. A žal spet le za kratko obdobje. Vzgojno-izobraževalno delo gimnazije je aprila 1941 kruto prekinila nemška okupacija. Profesorji in dijaki so morali v treh urah zapustiti stavbo.

Nemška okupacijska vojska je prostore zavoda spremenila v zbirni center za številne Slovence, ki so jih izgnali v Srbijo, na Hrvaško in v Bosno. Po njihovem umiku ob koncu druge svetovne vojne pa je prostore zavoda in njegovo okolico zasedla OZNA ter jih preuredila v največje koncentracijsko uničevalno taborišče za domobrance in druge nasprotnike komunizma. Od maja do avgusta 1945 naj bi šlo skozi prostore škofovih zavodov okoli 35.000 Slovencev, Hrvatov, Srbov in Nemcev. Bili so natrpani po vseh prostorih. Preživeli je zapisal: *»V oni sobi, kjer so bili naši zaprti, je bilo 600 oseb natrpanih tako, da so morali vsi vedno le stati in se nihče ni mogel usesti in ne uleči. Vsa okna so morala biti zaprta, ves zrak pokvarjen, da so se dušili v soparici, ljudje so bili vsi izčrpani in izmučeni. Vrgli so nas v nekdanjo gledališko dvorano. Kovinski sod za bencin so prežagali na dvojce in nam s tem ustvarili dvojce stranišč. Eno so postavili na levo stran vhoda, drugo pa na desno stran dvorane pod oder. Iz njih se je razlivalo po cementnih tleh, kajti ti dve „stranišči“ sta bili za šeststo jetnikov vsekakor premajhni. Mokri cement nas je mrazil. V tej greznici smo se ogrevali tako, da smo se s hrbti naslanjali drug na drugega, a reveži tisti, ki so sedeli v neposredni bližini sodov. Za razkuženje so nam dajali po nekaj veder vode. To smo vrgli po dvorani in v mokroti stoje čakali tako dolgo, da je izhlapela.«*

»O čem razmišljaš, Antigona?« Kako je mogoče, da je kraj, o katerem je škof Jeglič sanjal, da bo gojišče človeške in krščanske humanosti in omike, postal prostor, v katerem je Kajn dvignil roko nad Ablom, v katerem se je brat spozabil nad bratom?

In kako je na drugi strani mogoče, da po 70 letih, v teh istih prostorih kipi toliko življenja? Izjemni dosežki na maturi, tekmovanjih iz posameznih predmetnih področij, športni dosežki, zmage na glasbenih tekmovanjih, duhovni poklici, umetniško ustvarjanje ...

»O čem razmišljaš, Antigona?« Od kje ti uspehi? So posledica izjemnih talentov učencev? Seveda. Izrednega dela njihovih profesorjev? Tudi.

Vem, Antigona, sadovi kalijo iz njihovih grobov. Sad so darovane žrtve fantov, ki so pred 70 leti dali življenje. Kalijo iz žrtev njihovih mater in žena, ki so čakale, jokale in odpustile. Vem, Antigona.

V zvestobi preživeto trpljenje in iz ljubezni darovana življenja so postala seme upanja in blagoslov za Zavod in za narod. Iz spoštovanja njihove daritve se dviga možnost osvobojenja, osvoboditve od krivde in pogleda v novo življenje, ki klije.

Bratje in sestre naju vabijo, da se kot prvi kristjani, ki se niso ustavljali ob režiserjih Kristusovega križa, tudi midva k dogodkom slovenskega velikega petka ne vračava več z grenkobo, maščevalnostjo, sovraštvom in nasiljem, ampak s spominom na odrešenje: na odrešenje tistih, ki so želeli iz svoje žrtve narediti dar, in tistih, ki se jim po tem daru odpirajo vrata Vstajenja. To je najina naloga.

V zavesti te pomembne naloge letošnje šolsko leto v zavodu obeležujemo kot leto spomina – preko različnih dogodkov in prireditev, med katerimi je osrednja razstava »O čem razmišljaš, Antigona?«, ki smo jo postavili skupaj s civilnodružbeno pobudo Resnica in sočutje. Zato smo hvaležni za dragocen ustvarjalni prispevek vsakega izmed vas, spoštovani umetniki, da nas preko likovnih podob vabite k poglobitvi zgodovinskega spomina, da bi še odločneje zaživeli iz darovane žrtve naših očetov.